

TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ VE UYGULAMADA KARŞILAŞILAN BAZI SORUNLAR

Yrd. Doç. Dr. Serhat KUTLAN*

GİRİŞ

Bilindiği gibi Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca 26.12.1992 ve 16.12.1993 tarihlerinde yayınlanmış bulunan 1 ve 2 numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğiyle, 01 Ocak 1994 tarihinden itibaren belirli istisnalar dışında bilanço esasına göre defter tutan bütün gerçek ve tüzel kişiler, bakanlıkça düzenlenmiş bulunan Muhasebe Usul ve Esaslarını uygulamaya başlamışlardır¹

Burada tekrar belirtmek gerekir ki, Maliye ve Gümrük Bakanlığı tebliğlerle her ne kadar diğer ülkelerde olduğu gibi muhasebe sistemini bir standarda bağlamak istemişse de; muhasebenin temel kavramları, muhasebe politikaları, mali tablolar ilkeleri ve düzenlenmesi, tek düzen hesap çerçevesinin belirlenmesinin yanısıra, bütün ülke için ayrıca tek bir hesap planı yaratılarak bir yöntem hatası yapılmıştır. Uygulamada yavaş yavaş karşılaşılmaya başlanan sorunlar da bu saptamayı teyid eder niteliktedir.

Nitekim, diğer ülkelerde de sadece tekdüzen hesap çerçevesi ve muhasebe standartlarının üniter olduğu bilinmektedir.²

Burada, hesap planının; her sektör için ve şirket cinsine, büyüklüğüne ve yapısına göre ilgili şirket tarafından hazırlanmasının ve mali tabloların da ülke için geçerli, ilgili kurumlar tarafından ortaklaşa hazırlanmış standartlara göre şekillendirilmesinin doğruluğunu ifade etmek yararlı olacaktır. Çünkü hesap planı muhasebe müdürü tarafından hazırlanır. Bakanlığın hesap planı hazırlanmasının yanlış olduğu açıktır.

Doğru olan; sadece usul ve esasların saptanması ve tek düzen hesap çerçevesinin, maloluş yönergelerinin ve mali tabloların hazırlanmasında uyulması gerekli standartların belirlenmesidir.³

Muhasebe müdürünün karışması gereken hesap planının, tüm ülke için sektör, işletme ve işletme büyüklüğü ayrımı yapılmadan Bakanlık tarafından hazırlanması ve Türkiye için kısa sayılabilecek bir deneme süresinden sonra zorunlu tutularak uygulamaya koyulması uygulamada problemler yaratmaya başlamıştır.

Çalışmamızda uygulamada sıkça karşılaşılan sorunlara genel hatlarıyla yer verilmiş ve bu tereddütler özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından irdelenmiştir. Bu tip sorunları aşağıdaki ana başlıklarla da özetlemek mümkündür:

1. Hangi şirketler maliyet hesaplarında 7/A seçeneğini uygulacaktır?
2. Uygulamada sık karşılaşılan "İleri tarihli(vadeli) çekler" hangi hesapta takip edilecektir?
3. Kullanılmasa da hesap planında öngörülen bütün hesaplar açılacak mıdır?

* Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Almanca İşletme ve Enformatik Bölümleri Öğretim Üyesi

¹ 1. ve 2. numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

² YAZICI, M.; "Maliye ve Gümrük Bakanlığının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel tebliği 1 ve Eki: Muhasebe Usul ve Esasları üzerine", Vergi Dünyası, Haziran1993, s.8-9

³ YAZICI, M.; a.g.e., s.14

4. Ek mali tabloları kimler düzenleyecektir?

5. Kanunen kabul edilmeyen giderler hangi hesapta incelenecektir?

6. Tebliğlere uyulmadığında veya yanlışlık yapıldığında ne gibi cezai müeyyidelerle karşılaşacaktır?

Aşağıda bu sorunlar irdelenecek ve görüş bildirilecektir.

2.- Küçük ve Orta Ölçekli Ticaret ve Hizmet İşletmelerinin Uygulamada Karşılaştıkları Bazı Problemler:

Problemlerin büyük bir çoğunluğu tebliğlerde kavramların yeteri kadar doğru ve net bir şekilde kullanılmamasından ortaya çıkmaktadır.

Her iki tebliğde kavramlar birbirleriyle karıştırılmış, bazen "ticaret", bazen "hizmet" işletmeleri kavramları kullanılmıştır.

Bundan dolayı sınai, ticaret ve hizmet işletmeleri tek bir potada eritilmiş, sermaye şirketleri küçük, orta ve büyük ölçekli olarak ayırma tabi tutulmamıştır.

Ciro ve sermaye taban ve tavanları ile bu tanımların yapılması ve hesap planının, çerçevesinin, mali tabloların vs. bu kıstaslar ışığında çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Yıl sonuna kadar yapılması gereken yeni düzenlemelerde mevcut şirketlerin bu farklılıklarının gözönünde bulundurulması gereklidir.

2.1. Maliyet Hesaplarında 7/A Seçeneğini Uygulamak Zorunda Bulunanlar:

2 numaralı tebliğ incelendiğinde, yapılan değişikliklerle belli istisnalar dışında bilanço esasına göre defter tutan tüm gerçek ve tüzel kişilerin maliyet hesaplarını, 7/A seçeneğine göre tanzim etmek zorunda bırakıldığı saptanmaktadır.

Ancak ilgili yazında bu konuda da farklı görüşler öne sürülmektedir. Nitekim konuyla ilgili bir yorumda aşağıdaki ifade kullanılmaktadır:

" ... Bu bölümde yapılan en önemli düzenleme 7/A ve 7/B seçeneklerini uygulayacak işletmeler için rakamsal kriter getirilmesidir.

Buna göre bir önceki yıl aktif toplamı 5 milyarı ve işlem hacmi 10 miyarı aşan Üretim ve Hizmet işletmeleri kuruluş şekli ve hukuki statüsüne bakılmaksızın zorunlu olarak 7/A seçeneğini uygulayacaklardır.

5 ve 10 milyarlık kritere bakılmaksızın üretim ve hizmet işletmesi konumundaki sermaye şirketleri için de 7/A seçeneği zorunludur. ... Bunun yanında büyüklüğü ve aktif toplamı ne olursa olsun tüm ticari işletmeler için önerilen yöntem ise 7/B seçeneğidir. Ancak bu işletmeler isterlerse 7/A seçeneğini tercih edebilirler. ... aktif toplamı 5 milyar ya da işlem hacmi 10 milyarı geçse dahi ticari faaliyette bulunan bir anonim şirket veya limited şirket ya da başka bir örgütlenme için 7/A seçeneği zorunlu değildir. ..."⁴

Bu yorum incelendiğinde 7/A ve 7/B seçeneklerinin kullanılması ile ilgili ne gibi kriterlerin esas alındığını anlamak mümkün değildir.

⁴ CANIKLI, N.; Vergi Mevzuatı ile Bağlantısı, Kapsamı , 2 Numaralı Tebliğ ile Getirilen Düzenlemeler, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler, İleri Tarihli Çekler ve Geçici Verginin Muhasebeleştirilmesi Yönlerinden Tekdüzen Hesap Planı; Yaklaşım-Aylık Dergi, Yıl:2, Sayı:15, Mart 1994, s:49-50

a) Kriter; hizmet-üretim-ticaret işletmeleri ve aktif toplamlarının tutarları mıdır?

Eğer böyle bir kriter geçerliyse, böyle bir kriter seçilmesinin mantıksal dayanağı nedir?

Hem ticaret, hem de hizmet üretimi yapan şirketlerin durumu ne şekilde gözönünde bulundurulmalıdır?

b) Kriter; işletmelerin hukuki statüleri midir?

yoksa a) ve b) şıklarının ikisinin de mi gözönünde bulundurulması gerekmektedir?

Bu sorulara yalın bir cevap verme imkanı bulunmamaktadır.

Yazında bu tip değişik ve zorlayıcı yorumlarla karşılaşmakta iken tebliğler ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde görülmektedir ki; 1 numaralı tebliğin ilgili bölümlerinin 2 numaralı tebliğiyle aşağıdaki gibi değiştirilmesi⁵ yorum getirme olanağını ortadan kaldırmıştır.

" 7/A seçeneğinde maliyet hesapları:

Tebliğin, IV- Düzenlemenin Kapsamı bölümüne göre; ek mali tabloları düzenlemek durumunda olan üretim ve hizmet işletmeleri için zorunlu olan 7/A seçeneğinde; giderler, esas defterlerde fonksiyon esasına göre belirlenmiştir...."

Aynı zamanda bu değişikliğe paralel olarak 7/B seçeneğinde maliyet hesaplarına ait açıklamada " ... ek mali tablo düzenlemek zorunda olmayan ticaret işletmeleri, küçük hizmet işletmeleri ve küçük üretim işletmelerinden isteyenler, giderlerin izlenmesinde bu seçeneği uygular. ..." ifadesi kullanılmıştır.

Dolayısıyla tebliğlerde kullanılan kriter, hangi işletmelerin ek mali tablo düzenlemek zorunda olduğudur. Konu bu açıdan incelendiğinde, 1 Numaralı tebliğe göre;

- Banka ve sigorta şirketleri,
- Özel finans kurumları,
- Finansal kiralama şirketleri,
- Menkul kıymet yatırım fonları,
- Aracı kurumlar ve yatırım ortaklıkları,
- İşletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler,
- Aktif toplamı 5 milyar ile ticari faaliyet hacmi arka arkaya iki yılı aşmayan ferdi işletmeler
- Adi ortaklıklar,
- Kollektif şirketler,
- Adi komandit şirketler,

dışında kalan ve bilanço esasına göre defter tutan tüm gerçek ve tüzel kişilerin ek mali tablo düzenlemek zorunda olduğu görülmektedir.

Bundan dolayı yukarıda sayılı şirketler dışında kalan tüm gerçek ve tüzel kişiler 7/A seçeneğine zorunlu olarak uyacaklardır.

⁵ 2 nolu tebliğ, c bölümü, md.24

Bu seçenek, ancak büyük sınıai işletmeler için uygulanabilecek ve yarar sağlayacak niteliktedir.

Küçük ve orta ölçekli ticaret ve hizmet şirketlerini bu seçeneği uygulamak zorunda bırakmak yanlıştır ve boş yere zaman kaybettirecektir.

Bilindiği gibi bu tip şirketlerin çoğu, muhasebesini bilgisayar ortamında tutmamaktadır. Tebliğ, "eş zamanlı kayıt" yöntemini öngörmüş olduğundan muhasebelerini elle tutan şirketlerde, hesapların çeşitlendirilerek hem büyük defterde ana hesap bazında hem de gider çeşit ve türleri itibarıyla yardımcı defterlerde takip edilmesi gerekmektedir.

Muhasebelerini bilgisayar ortamında tutan kişilerde ise yazılımın modüler özellikleri haiz olmaması durumunda dört değişik seçeneğin uygulanması söz konusudur.

a) Genel muhasebe bilgisayarla tutulacak ve gider çeşit ve türleri için elle yardımcı defter tutulacaktır. Bu seçenek çok rasyonel olmamasına rağmen, uygulamada görülmektedir.

b) Genel muhasebe bilgisayar yazılımıyla tutularak ve gider çeşit ve türleri "LOTUS" veya "EXCEL" benzeri hazır yazılımlar yardımıyla takip edilecektir. Bu seçenek kişisel bilgisayarlarda yönetim muhasebesini desteklemekte olan kurumlar tarafından tercih edilmekte ise de, giderlerin ayrıca kayıtları ek bir külfet getirmektedir.

c) Genel muhasebe bilgisayarla tutulacak ve hesap planında alt hesaplara yer verilecek, alt hesaplar gider çeşit ve yerlerine göre tanzim edilecektir. Bu uygulamanın karşılaşıldığı kurumlarda mizan kontrolü zorlaşmaktadır. Alt hesapların hangi kriterlere göre açılması gerektiği ise ayrı bir tartışma konusu olabilmektedir.

d) Tartışmalı olarak itelendirilebilecek olan son bir uygulama örneği de; 8 no'lu yönetim muhasebesi hesaplarının gider çeşitleri ve gider yerlerine göre tasnifi ve ilgili hesapların dönem süresince bu hesaplara işlenerek kaydı ve dönem sonlarında bu hesapların ilgili hesaplara kapatılması yoluyla tablolara intikalinin sağlanmasıdır.

Sıkıntıları yukarıda izah edilen bu zorunluluğa açıklık getirilmesi ve tebliğin tashihi yoluna gidilmesi son derece yararlı olacaktır.

2.2. İleri Tarihli Çeklerin (Vadeli Çekler) Hangi Hesaba Kayıt Edileceği:

Uygulamada yoğun bir şekilde kullanılan ileri tarihli (vadeli) çeklerin, tebliğlerde öngörülen "101- Alınan çekler" hesap grubuna mı, yoksa "121- Alacak Senetleri" hesap grubuna mı kayıt edileceği, hem uygulamada hem de teoride tartışmalıdır.

Yürürlükteki mevzuat gereği vadeli çek uygulaması yasak olduğundan ve çeklerin ibrazında ödenmesi zorunluluğu bulunduğundan (TTK Md.702), aksinin keşidecinin cezai müeyyidelerle karşılaşmasını beraberinde getireceğinden; bu tip çeklerin "101- Alınan Çekler" hesabında takip edilmesi gerekeceği düşünülebilir.

Buna karşın, ileri sürülen diğer bir görüş ise, bu tip çeklerin bir bono mahiyetini taşıdığı ve bundan dolayı, bu tip çeklerin ticari alacak niteliğinde olduğundan, bu çeklerin "121- Alacak Senetleri" hesabında izlenerek reeskonta tabi tutulması gerektiğidir⁶.

⁶ CANIKLI, N.; Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Kapsamı, 2 numaralı Tebliğ ile Getirilen Düzenlemeler, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler ve İleri Tarihli Çekler ile Geçici verginin Muhasebeleştirilmesi, Bilanço Gazetesi, 10.01.1994, s.3 ve ÖZER M.; Alacak Senedi Sayılıp Sayılmayacağı ve Reeskonta Tabi Tutulamayacağı Yönünden Vadeli Çekler, Yaklaşım - Aylık Dergi, Yıl:2, Sayı:15, Mart 1994, s.93-95

Üçüncü ve uygulamaya daha yatkın olan ve özün öncülüğü ilkesini belirginleştiren bir görüş ise; ileri tarihli (vadeli) çekleri tarihinden önce ciro edebilen bir işletmenin, ileri tarihli çekleri bahsi geçen "101- Alınan Çekler" hesabında takip edebilmesinin mümkün olduğunu savunmaktadır⁷.

Ancak bu görüşe göre; ileri tarihli çeklerin hazır değer niteliği taşımadığı hallerde, bu çeklerin "127- Diğer Ticari Alacaklar" hesabının altına açılacak bir "İleri Tarihli Çekler" hesabına kaydının gerekli olduğu vurgulanmaktadır⁸.

İleri tarihli çeklerin hangi kıstasa göre hazır değer niteliği taşıyıp taşımadığının saptanması ise problemlidir.

Ayrıca 2 No'lu tebliğ ile, 1 no'lu tebliğde boş bırakılmış bulunan 127 No'lu hesap, "Diğer Ticari Alacaklar" olarak açılmış ve tahsili gecikmiş alacaklar ile diğer muhtelif senetsiz ticari alacakların bu hesapta inceleneceği açıklanmıştır. Dolayısıyla, yukarıda bahsi geçen görüş 2. Tebliğden sonra geçerliliğini yitirmiştir.

Bu konuda görüşümüz, ticari teamül esaslarına göre düzenlenen ve kabul edilen ileri tarihli çeklerin hepsinin "101- Alınan Çekler" Hesabında takibidir. Çünkü, kanunen bu çekler hazır değer niteliğinde olup, çoğu işletmede hazır değer gibi işlem görmektedir.

2.3. Hesap Planındaki Tüm Hesapların Açılması Zorunlu mudur?

Bir çok küçük ve orta ölçekli, ticaret ve hizmet işletmesinin; öngörülen hesap planındaki tüm hesaplara ihtiyacı olmadığı açıktır.

Çoğu küçük ve orta ölçekli işletme tüm büyük defter hesaplarını açıp açmamak konusunda sorular yöneltmektedir.

Görüşümüz kullanılmayan hesapların açılmaması doğrultusundadır. Keza küçük ve orta ölçekli ticaret şirketlerinin bilanço ve gelir tablosu dışında ek mali tabloları düzenlemek zorunda bırakılması da yanlış, yersiz ve zaman kaybettirici nitelikte bir zorunluluktur.

Görüşümüz, bu yanlışlığın da bir an önce düzeltilmesi yönündedir.

2.4 Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler Hangi Hesapta İzlenecektir?

Uygulamada tereddüt yaratan diğer bir konu da kanunen kabul edilmeyen giderlerin hangi hesaplarda izlenmesi gerektiğidir. Bu konuda da uygulama ve teoride karşılaşılan görüşleri kısaca özetlemek yararlı olacaktır :

a) Kanunen kabul edilmeyen giderler;

7/a seçeneğinin uygulanması halinde "770 - Genel Yönetim Giderleri" ana hesabının alt hesabında,

7/b seçeneğinin uygulanması halinde "795 - Vergi, Resim ve Harçlar" ana hesabının alt hesabında takip edilecektir⁹.

Bu sistem özellikle bu tip giderlerin KDV'sinin de kanunen kabul edilmeyen gider niteliğini taşıdığı gözönünde bulundurulması halinde önem taşımaktadır.

b) Kanunen kabul edilmeyen giderler 9 numaralı nazım hesaplarda izlenmelidir.

⁷ AKDOĞAN,N.; SEVİLENGÜL, O.; Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine Göre Tekdüzen Muhasebe Sistemi, s.40, İstanbul,1993

⁸AKDOĞAN, N.; SEVİLENGÜL, O.;a.g.e, s:40

⁹ CANOĞLU,A.M.; Vergi Mevzuatı ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi ", Vergi Dünyası -Özel Ek; İstanbul Aralık 1993, S.148, S.22 ve ÜSTÜNEL,B.; Tekdüzen Hesap Planı uygulama klavuzu-Denet;İstanbul ,1993, s.633

Kanunen kabul edilmeyen giderlerin muhasebe disiplini açısından nazım hesaplarda takibini öngören sistemde, bu hesaplar ilgili bilgi verme görevi son bulduktan sonra kapatılacaktır¹⁰. Çünkü mükellefler bu tip giderlerini beyannameye intikal ettirerek, vergi matrahına ilave edeceklerdir¹¹.

2.5. Tebliğler ve Vergi Usul Kanunu

Her iki tebliğin ilgili hükümleri, hazırlanan usul, esas ve hesap planına uyulmaması halinde VUK ve YMM kanunlarının ilgili hükümlerinin tatbikini öngörmüştür. Bu hükümlerden çıkarılan sonuç, usülsüzlük (kusur, ağır kusur, kaçakçılık) resen vergi ve ceza tarhi midir?

Halbuki çalışmamızın yukarıdaki bölümlerinden anlaşılacağı üzere belirsizlikler hem uygulamada, hem de teoride, aradan çok kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen kendini başgösterir hale gelmiştir.

Vergi Usul kanununda gerekli değişiklikler yapılmamış olduğundan, ortaya çıkacak çok küçük farklılıklar bir mükellefler açısından problem yaratabilecek niteliktedir.

VUK açısından yapılması gerekli değişikliklerin bir an evvel ele alınması ve gerekli düzenlemelerin yapılması elzemdir.

3. Sonuç

Çalışmamızın giriş kısmından da anlaşılacağı üzere MGB genelde te düzen hesap sistemi ve standartlarını vs. düzenlemekte doğru bir kara vermiş, ancak sektör, şirket cinsi ayrımı gözetmeden tekdüzen hesap planı hazırlayıp, zorunlu kılarak hatalı davranmıştır.

Ayrıca bu kadar önemli bir konuda 12 ay içinde toplam 2 tebliğ yayımlayarak ve VUK'da ilgili değişikliklere gitmeyerek, oluşması gerekli düzenin uygulamada sıkıntılarla karşılaşmasına sebebiyet vermiştir.

İkinci tebliğ, birtek boş kalmış bazı hesapların düzeltilmesini ve hesap planlarının ve bilgisayar programlarının Balanlığa yollanması gibi bir anlaşmazlığın da ¹² son bulmasını sağlayarak sevindirici bir gelişmeyi beraberinde getirmiştir.

Ancak halen;

1) Bilgisayar ortamında muhasebeyi mevzuatımıza sokması gereken hukuki değişiklikler yaşama geçirilmemiştir.

Halbuki bizden önce teknolojik gelişmeyi yakalayan ülkelerin örneklerinden de esinlenerek mevzuatımıza bilgisayar ortamında muhasebeyi sistematik bir biçimde yerleştirmek, ilgili ilkeleri bilgisayar ortamında hazırlamak ve bilgisayar ortamında muhasebe denetimini standartlaştıracak önlemlerin alınmasını bir an evvel sağlamak ilgili kurumların görevidir.

Bu konuda yapılması gerekli düzenlemelerin iki boyutu olduğunun altının çizilmesinde yarar vardır:

a. Ticari ve mali mevzuatta ilgili değişiklikler

- Bilgisayar ortamında muhasebe ilkelerinin hazırlanması
- İlgili iç ve dış denetim ilkelerinin hazırlanması

¹⁰ AKDOĞAN, N.;SEVİLENGÜL, O.; a.g.e. s.607 İstanbul,1993

¹¹ CANIKLI,N.;a.g.e., s.3

¹²KUTLAN, S.; "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Bilgisayar Kullanımının Sorunları", Dünya Gazetesi ; 15.10.1993, s.4

b. Genel bir "Veri Koruma-Saklama" Mevzuatının Hazırlanması ¹³

Bu konuda bütün ülkelerde benzeri kanunlar hazırlanmıştır. Bu düzenlemeler sadece muhasebe ile ilgili verileri kapsamına almamakta, bilgisayar ortamında verilerin işlenmesi, saklanması, değerlendirilmesi, üçüncü kişilere verilmesi, ticaretinin yapılması ve şahıs haklarının korunması v.s. gibi konuları da düzenlemektedir ¹⁴

Görülmektedir ki, Türkiye'de hukuki düzenlemeler teknolojik gelişmenin hızına ayak uyduramamış; ne bir veri saklama-koruma kanunu ne de bilgisayar ortamında muhasebe uygulamasını düzenleyen mevzuat hazırlanabilmiştir.

Halbuki Federal Almanya'da 1977, İsviçre'de 1976 yıllarından itibaren bilgisayar ortamında muhasebe ile ilgili hukuki düzenlemeler yapılmıştır¹⁵.

Örneğin Avusturya'da; kanun koyucu mükellefe ilgili muhasebe kayıtlarını tam, düzgün ve değiştirilmeden okunabilmek şartını haiz olmaları kaydıyla veri taşıyıcılarda saklama hakkını vermiş ve kullanılan programın genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğu şartını da ilgili yönetmeliğe koymuştur¹⁶

2. TTK'da diğer ilgili değişiklikler yapılmamıştır.

3. Tekdüzen hesap planı uygulamasının gerektiği ve uygulamada karşılaşılan problemlere tebliğler yoluyla açıklık getirilmemiş ve

4. VUK 'nun ilgili maddeleri, gerektiği gibi düzenlenmemiştir.

Görülmektedir ki, hali hazırda sağlıklı bir kayıt düzeni için dürüst mükellefe deneme- yanılma yönteminden başka bir tercih sunulmuştur.

KAYNAKLAR:

1 ve 2 numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

AKDOĞAN, N.; SEVİLENGÜL, O.; "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulanması", İstanbul, 1993

BİLGİNOĞLU, F.; "Muhasebe Organizasyonu", İstanbul, 1988

CANOĞLU, A. M.; "Vergi Mevzuatı ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi ", Vergi Dünyası- Özel Ek, İstanbul, Aralık 1993, S.148

CANIKLI, N.; "Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Kapsamı, 2 numaralı Tebliğ ile Getirilen Düzenlemeler, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler ve İleri tarihli Çekler ile Geçici Verginin Muhasebeleştirilmesi", Bilanço Gazetesi, 10.01.1994

¹³ Almanca konuşulan ülkelerde bu kanun "Datenschutzgesetz" olarak adlandırılmaktadır.

¹⁴ FRÖHLICH, M. ; a.g.e., S.3

¹⁵ BİLGİNOĞLU, F.; a.g.e.; S.201

¹⁶Kodex des österreichischen Rechts; "Steuerrecht", Stand: 1.2.1985; Bundesabgabenordnung 131/2; 131/3; österreichisches Handelsgesetz 43; ve SEICHT, G. ; "Buchhaltungs- und Bilanzierungsprobleme" ,Wien, 1984, 6. Auflage, s.53-54

Öneri, C:1 S:1

CANIKLI, N.; "Vergi Mevzuatı ile Bağlantısı, Kapsamı, 2 numaralı Tebliğ ile Getirilen Düzenlemeler, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler, İleri tarihli Çekler ve Geçici Verginin Muhasebeleştirilmesi Yönlerinden Tekdüzen Hesap Planı",Yaklaşım, Aylık dergi, Yıl:2, Sayı 15, Mart 1994

FROHLICH, M.; "Finanzbuchführung mit Personal Computern - Vorschläge für eine gesetzesadäquate Gestaltlung von Programmen u. Verfahren", Düsseldorf 1988

KUTLAN, S.; "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Bilgisayar Kullanımının sorunları", Dünya Gazetesi, 15.10.1993

Kodex des österreichischen Rechts;"Steuerrecht",Stand:1.2.1985;Bundesabgabenordnung 131/2;131/3; österreichisches Handelsgesetz 43

ÖZER, M.; Alacak Senedi Sayılıp Sayılmayacağı ve Reeskonta Tabi Tutulup Tutulmayacağı Yönünden Vadeli Çekler", Yaklaşım- Aylık Dergi, Yıl:2, Sayı:15, Mart 1994

ÜSTÜNEL,B.; "Tekdüzen Hesap Planı Uygulama Klavuzu", Denet, İstanbul, 1993

YAZICI, M.; "Maliye ve Gümrük Bakanlığının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1 ve Eki; Muhasebe Usul ve Esasları Üzerine", Vergi Dünyası, Haziran 1993